

46. *Wszystkie rachunki używane w buhalterji tyczyć się mogą.*

1. Naczelnika albo samego negocjanta.
2. Przedmiotów w naturze.
3. Korespondentów albo osób z któremi prowadzi interes.

Wszystkie zatem rachunki utworzone w książkach utrzymywanych podwójnie, redukują się do trzech klass.

Pierwsza złożona jest z rachunków naczelnika domu handlowego przeznaczonych jedynie dla niego samego.

Druga z rachunków przedmiotów w naturze.

Trzecia z rachunków z korespondentami.

Dokładne szczegóły Rachunków zawartych w każddej klassie.

Pierwsza klasa obejmuje rachunki Naczelnika to jest:

Kapitał.
Zyski i Straty.
Wydatki.
Komissowe.
Assekuracje.

1. Gotowe pieniądze; te mają jeden tylko Rachunek *Kassa*.

2. Towary; te dzielą się na

Towary w naszym ręku i na nasz rachunek.

Towary w rękach innego na nasz rachunek.

Towary w rękach naszych na rachunek 2go.

Towar: na spół: z innym.

Wexle i wszelkie zobowiązania pismienne do zrealizowania.

3. Obligacje, takimi są

Papiery publiczne.
Pieniądze dane na assekurację okrętów.
Wexle do spłacenia.
Traty i remessy.

4. Szczególne przedmioty

jako to:

}	Określa.
	Domy i grunta.
	Meble.
	Udział w spółkach.
	Jarmarki lub wypłaty.
	Zwyczajny rachunek, na wzajemne interesa handlowe.
	Rachunek bieżący na szczególne ich interesa.
}	Rachunek bieżący na szczególne nasze interesa.
	Rachunek interesów Spółki.
	Rachunek różnych małych dłużników.
	Rachunek różnych małych wierzycieli.

Trzecia klasa obejmuje rachunki korespondentów albo osób z którymi Negocjant prowadzi interesa, mogą one być wyobrażone pod różnymi postaciami, stosownie do natury interesów i tak:

PIERWSZA KLASSA.

Obejmująca rachunki Naczelnika domu handlowego.

Rachunki te dają poznać Naczelnikowi albo Negocjantowi wypadki i szczegóły jego interesów, w których żadna osoba niema udziału, jako to: jego pierwotny kapitał, zyski, straty, wydatki rozmaite i t. d. Nazwiska ich są:

1. Kapitał.
2. Zyski i Straty.
3. Wydatki.
4. Komissowe.
5. Assekuracje.

I. *Kapitał.*

Rachunek kapitału wyobraża Naczelnika domu handlowego. *Wierzytelność* tego Rachunku obejmuje przedmioty będące własnością Naczelnika, a *dług* wszystkie te, które w samych początkach założenia handlu lub jego zamknięcia, w końcu roku należą się innym.

Rozpoczynając książki lub ich zamykając czyli balansując — dopełnienie — (*solde*) kapitału oznacza fundusz czyli kapitał pierwotny, albo summy mu się od innych osób należące. Jeżeli jednak w ciągu prowadzenia interesów fundusz jego znacznie się powiększa w skutku otrzymanej sukcesyi, albo posagu, naówczas kredytujemy kapitał i przeciwnie, gdy umniejsza się pierwotny kapitał, w skutku danego posagu, albo darowizny wynoszącej znaczną sumę, zadłuża się Rachunek kapitału.

II. Zyski i Straty.

Rachunek ten przedstawia zyski i straty poniesione w ciągu operacji handlowych. Zadłużamy go ze wszystkich strat, a kredytujemy ze wszystkich zysków. A zatem dług tego rachunku oznacza straty poniesione, a wierzytelność otrzymane zyski.

Zobojętniając książki, zobojętniamy czyli dopełniamy ten rachunek przez kapitał.

III. Wydatki.

Piszą się w najdrobniejszych szczegółach wydatki również handlowe jako też i na utrzymanie domu, w osobnej książce której wzór podamy później. Przy końcu każdego miesiąca dochodzimy summy całkowitej wydatków i układamy jeden artykuł w dzienniku — zadłużając *Rachunek Wydatki* a kredytując *Kasę* za pieniądze z niej wzięte na poczynione wydatki.

Kredytujemy *Rachunek Wydatki* za to wszystko co z nich nam się wraca lub wrócić powinno np. koszta poniesione na Rachunek drugiego, którego zadłużamy, i tak: za listowe, wymienne, Magazynowe, przewozowe, protesta, i inne drobne wydatki umieszczone w książce *Wydatków*.

IV. Komissowe.

Ze strony wierzytelności tego Rachunku umieszczamy komissowe zyskane przy kupnie, sprzedaży, odbieraniu lub wypłacaniu pieniędzy, i innych operacjach komissowych

Komissowe przy kupnie i sprzedaży, liczy się zwykle 2 $\frac{0}{0}$ niektórzy biorą tylko 1 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$. Znajdują się okolice w których Komissionerowie biorą 3 i 4 $\frac{0}{0}$.

Komissowe w interessach bankowych, jako to: przy *tratach* i *remessach* liczy się $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$, niektórzy biorą tylko $\frac{1}{3}$ niekiedy $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{0}$.

V. Assekuracje.

Gi którzy assekurują na morzu, używają tego Rachunku aby mieć przytomnym w pamięci summy przez nich assekurowane i na jakich okrętach.

Kredytują ten *Rachunek* ze wszystkich *Primes* (*) które odbierają, za przedmioty assekurowane. A gdy okręt na którym oni towary assekurowali zatonię lub się rozbije, i gdy płacą summę za assekurowaną, zadłużają ten rachunek za tę summę.

DRUGA KLASSA.*Obejmująca rachunki przedmiotów
w naturze.*

Rachunki drugiej klasy służą do utrzymania kontrolli dokładnej, wszystkich przedmiotów handlu w naturze, wykazują zarazem ich wpływy i wydatki, zyski i straty.

(*) *Prime d'assurance*, nazywa się wynagrodzenie przyznane assekurującemu które się zwykle oblicza na stu.

Cztery są rodzaje takowych przedmiotów.

1. Gotowe pieniądze.
2. Towary.
3. Obligacje, jako to: Wexle, bilety, papiery publiczne.
4. Szczególne przedmioty, jako to: Domy, grunta, okręta, meble i t. d. z których każdy ma swój osobny Rachunek aby je tém łatwiej kontrolować można.

Rachunki pierwszej natury przedmiotów albo gotowe pieniądze.

Ten przedmiot ma jeden tylko Rachunek pod tytułem Kassa.

Rachunek Kassy.

Kassa jest Rachunkiem pieniędzy gotowych, odbieranych i wydawanych. Zadłużamy ją za pieniądze odbierane, a kredytujemy za robione wypłaty. A zatem dług tego Rachunku wyobraża wpływy, a wierzytelność wydatki.

Odegnawszy summę całkowitą wierzytelności od długu, przewyżka będzie summą pieniędzy gotowych w Kassie.

Uwaga. Jeżeli sprawdzając Rachunek Kassy z gotówką rzeczywiście w niej się znajdującą, napotykamy na różnicę wielką, wypada badać ściśle z kąd ona pochodzi, lecz jeżeli ta mała jest znaczna, trzeba sprostować Rachunek Kassy przez Rachunek Zyski i Straty, aby napróżno nie tracić czasu w jej wyśledzeniu.

Rachunki drugiej natury przedmiotów albo Towarów.

Rachunków służących do kontrolowania Towarów jest cztery gatunki:

1. Towary w naszych rękach na nasz Rachunek.
2. Towary na nasz rachunek w rękach innego.
3. Towary w rękach naszych na Rachunek innego.
4. Towary na Spółkę.

I. Rachunki Towarów w naszych rękach na nasz Rachunek: utrzymują się w dwojaki sposób.

1. Za pomocą Rachunków szczególnych na każdy rodzaj towaru, lecz ta metoda dobrą jest tylko dla kupców ryczałtowych, którzy sprzedają na heczki, kamienie, centnary i t. d. i gdy tych rodzajów nie jest wielka liczba.

2. Za pomocą jednego tylko Rachunku na wszystkie razem towary, pod tytułem *Ogół towarów*. Ten Rachunek jest właściwym i stosownym dla tych: którzy prowadzą handel wieloma bardzo gatunkami towarów, sprzedają również hurtowo jak szczegółowo, dla tego też Rachunek ten więcej jest w używaniu niżeli Rachunki szczegółowe.

1. Gdy uznanem będzie za rzecz przyzwoitą użyć pierwszej metody, daje się wówczas każdemu rodzajowi towarów *Rachunek odpowiadający*, jak się daje osobom. Zadłużamy ten rachunek za wszystkie towary kupione, pożyczone, odebrane w zamian, nakoniec za wszystkie te które jakimkolwiek sposobem stają się naszą własnością, a przeciwnie kredytujemy go, za wartość wszystkich towarów przestających być dla jakichkolwiek bądź przyczyn naszą własnością.

Obok kolumn przeznaczonych na złote i grosze umieszcza się jeszcze w *Wielkiej księdze* jedna kolumna na stronie długu, aby zapisać ilość towaru kupionego, również na stronie wierzytelności jedna kolumna, aby oznaczyć ilość towaru przedanego tym sposobem za jednym rzutem oka, można poznać łatwo czy wszystkie towary są sprzedane lub tylko ich część.

Ponieważ dług tego Rachunku wyobraża koszta nabycia towarów, a wierzytelność sumę za nie otrzymaną, można więc dojść łatwo (gdy wszystko przedane) przez proste odejmowanie jaki był zysk lub strata na tych towarach. Lecz jeżeli znajduje się jeszcze w magazynie pewna ich część do przedania, naówczas potrzeba oszacować je po cenie kupna, lub targowej, dodać sumę złąd otrzymaną do wierzytelności Rachunku i zresztą jak wyżej.

Tak się postępuje w ogólności ze wszystkimi Rachunkami na szczególne rodzaje przedmiotów *np.* Wina, Pieprzu i t. d.

- II. Gdy chcemy użyć drugiej metody, to jest mieć jeden tylko Rachunek na wszystkie rodzaje towarów w naszym ręku i nasz Rachunek, wówczas otwieramy w Wielkiej Księdze Rachunek pod tytułem *Ogół towarów*. Zadłużamy go i kredytujemy zupełnie w taki sam sposób jak w pierwszej metodzie.

Uwaga. Obok tego ogólnego Rachunku można jeszcze mieć szczegółowe na pewne rodzaje towarów, gdy bliżej chcemy poznać wypadki spekulacji.

II. Towary na nasz Rachunek w ręku innego.

Gdy wyprawiamy towary w komiss do innego kupca, naówczas dajemy im Rachunek pod tytułem: Takie towary u tego a tego, w tém a w tém miejscu, *np.* Wełna u Jonasa w Lublinie.

Zadłużamy ten rachunek za wartość towarów które przesyłamy oraz za wszystkie koszta, jako to, transportu, cła, komissowego i t. d. z ich powodu poniesione. Gdy zaś korespondent czyli komissant przesyła nam Rachunek sprzedaży, zadłużamy go, za

czysty z nich dochód, po otrąceniu wszystkich jego kosztów, przenosimy do wierzytelności tegoż rachunku i piszemy *np.* Jonas w Lublinie do Towarów u Jonasa w Lublinie *złp a* (*a* znaczy czysty dochód.) Gdy towary nie są jeszcze sprzedane zobojętniamy ten Rachunek, Rachunkiem Balansu.

Uwaga. Kiedy wyprawiamy towary na pewien Jarmark na sprzedaż, można temuż nadać rachunek, pod tytułem *np. Jarmark w Łęczynie* zadłużać go za wartość przedmiotów na ten Jarmark wyprawionych.

Za sprzedaż zaś na kredyt w ciągu Jarmarku, zadłużyć kupujących kredytuując Jarmark, tak jak zadłużamy Kasę za pieniądze gotowe otrzymane z towary.

Za powrotem z Jarmarku, oceniają się towary pozostałe, kredytuje się za nie Rachunek Jarmarku, i zobojętnia się go w końcu za pomocą Rachunku Zyski i Straty. Tym sposobem za jednym rzutem oka widzieć można czyśmy zyskali lub stracili na tym Jarmarku.

Jeżeli nie chcemy mieć Rachunków oddzielnych na każdy Jarmark (co jednak jest daleko dogodniej, ponieważ możemy się dowiedzieć jaki jest zysk lub strata na każdym) możemy za powrotem i od zadłużyć tych którym przedaliśmy na kredyt. 2re Kasę za sprzedaż za gotówkę a kredytować *Ogół towarów*. 3^{cie} Zadłużać Kasę a kredytować tych którzy dali pewną część a *conto* kupna. 4te Zadłużać *Wydatki* a kredytować Kasę za koszta podróży na Jarmark.

III. Towary w rękach naszych na Rachunek innego.

Gdy kto przesyła nam towary do przedania na jego Rachunek, potrzeba dla nich utworzyć rachunek pod tytułem *Takie towary tego: np. Cukier Jana z Lublina.*

Zadłużamy ten Rachunek za wszystkie koszty i wypłaty zrobione z powodu tych towarów, jak *np.* transport, wymienne, magazynowe, pakowe i komissowe, i t. d. a kredytujemy go za sumę z ich sprzedaży.

Dla zobojętnienia tego Rachunku, odciągają się wszystkie koszty czyli jego dług od wierzytelności, która wyobraża nam wartość sprzedaży, a reszta to jest dopełnienie albo czysty dochód z tych towarów, należy się ich właścicielowi, którego Rachunek za tę sumę kredytujemy a Rachunek jego towarów zadłużamy.

Jeżeli zobojętniamy książki przed całkowitą przedaniem towarów, potrzeba ten rachunek dopełnić za pomocą Rachunku Balansu, tak za całą sumę długu, jako i wierzytelności to jest kredytować do Balansu za wartość sprzedaży już uskuteczniejszej, a zadłużyć Balans za koszty które są ze strony długu, a to dla tego, aby ten Rachunek okazał się w tym samym stanie w nowych książkach, w jakim był w dawnych.

IV. Towary w Spółce.

Spółka w towarach odbywa się w wieloraki sposób, zajęcie się spekulacją może być powierzone:

1. Mnie samemu.
2. Jednemu z moich stowarzyszonych.
3. Osobie nieinteresowanej.

Każda z tych osób może się zatrudniać całkowicie lub częściowo:

Całkowicie, zarazem kupnem i sprzedażą.

Częściowo, kupnem lub tylko sprzedażą.

Ztąd wypada:

Mogę trudnić się $\left\{ \begin{array}{l} 1. \text{ I ja sam także.} \\ 2. \text{ Jeden z stowarzyszonych.} \\ 3. \text{ Osoba nieinteresowana.} \end{array} \right\} \text{przedażą.}$
kupnem.

Jeden z stowarzy- szonych może tru- dnić się kupnem	{ 4. I on sam. 5. I ja. 6. Osoba nieinteressowana.	}przedażą.
Osoba nieinteres- sowana może tru- dnić się kupnem.	{ 7. I ona także. 8. Inna osoba. 9. Jeden stowarzyszony. 10. A ja.	}przedażą.

Z tych trzech Dyrekcji wynikają 10 różnych przypadków wyżej podanych, na każdy z nich można użyć tro-
jakięj metody utrzymywania Rachunków.

Kiedy mamy powierzona sobie dyrekcją nad kupnem i sprzedażą.

Można użyć trzech metod następujących, z których
pierwsza jest najjaśniejsza, najkrótsza i najlepsza na pier-
wszy przypadek.

Pierwsza metoda.

1. Za kupno towarów, zadłuż towary w spółce a za-
kredytuj zwyczajnego wierzyciela jak np. Kasę,
gdy kupujesz za gotówkę; albo korespondenta, gdy
kupno odbywa się na kredyt.
2. Za część przypadającą na twojego spółnika czyli sto-
warzyszzonego, zadłuż jego rachunek bieżący, a kre-
dytuj jego rachunek spółki.
3. Za sprzedaż, zadłuż dłużników zwyczajnych albo tych
którzy kupują, a kredytuj Towary w spółce
4. Za koszta, zadłuż też same towary a kredytuj Wy-
datki lub Kasę.
5. Za zyski lub straty. Jeżeli w Rachunku spomnio-
nych towarów w spółce wierzytelność jest większa
od długu, przewyżka jest zyskiem, za który potrzeba

zadłużyć też same towary, a zakredytować różnych, to jest twojego spółnika czyli jego rachunek w spółce, za część na niego przypadającą, potem Zyski i Straty za twoją część zysku. Jeżeli ponieśliście stratę, potrzeba będzie zadłużyć różnych to jest: Twojego spółnika czyli jego Rachunek Spółki, za część straty na niego przypadającą; powtórze Zyski i Straty za część Twoją, a kredytować Rachunek Towary w spółce.

Druga metoda.

1. *Za kupno.* Zadłuż towary w spółce, za całą sumę ich wartości a kredytuj wierzyciela zwyczajnego albo sprzedającego.
2. *Za część przypadającą na twojego spółnika,* zadłuż go, a kredytuj towary w spółce.
3. *Za sprzedaż,* zadłuż dłużnika zwyczajnego albo kupującego a kredytuj towary w spółce.
4. *Za kosztą,* zadłuż towary a kredytuj Kasę lub Wydatki.
5. *Za część czystego dochodu za towary przypadającą na twojego spółnika,* zadłuż towary a kredytuj spółnika.
6. *Za twoją część zysku albo straty zubożonej Rachunek Towarów przez Rachunek Zyski i Straty.*

Trzecia metoda.

1. *Za kupno.* Zadłuż spółnika za część na niego przypadającą, a Towary w spółce za twoją. Kredytuj zaś zwyczajnego wierzyciela albo sprzedającego lub Kasę jeżeli kupujesz za gotówkę.
2. *Za sprzedaż* zadłuż dłużnika zwyczajnego albo kupującego a kredytuj towary.

3. Za koszta zadłuż *Towary* a kredytuj *Kasę* albo *Wydatki*.
4. Za część czystego dochodu z towarów przypadającą dla twojego Spólnika, zadłuż *Towary* a kredytuj Spólnika.
5. Za twoją część zysku lub straty, balansuj *Rachunek Towarów* przez *Zyski i Straty*.

DRUGI PRZYPADEK.

Kiedy nam powierzono kupno a Spólnikowi sprzedaż.

Potrzeba utrzymywać wówczas *Rachunek Towarów* za pomocą trzeciej metody, która jest najlepszą na ten przypadek. A zatém:

1. Za kupno i koszta zadłużam Różnych, to jest: Spólnika za jego część a *Towary* na *Rachunek z N.* w jego rachach za moją część a kredytuję *Wierzyciela* zwyczajnego.

I gdy mój spółnik prześle mi *Rachunek* sprzedaży:

2. Za moją część czystego dochodu zadłużę mego spółnika, a zakredytuję *Towary* w spółce; balansuję na koncie *Rachunek* za pomocą *R. Zyski i Straty*.

Można także utrzymywać *Rachunek* tych *Towarów* drugim sposobem i naówczas:

1. Za całkowitą sumę kupna i kosztów zadłużę towary w spółce, a zakredytuję *Wierzyciela* zwyczajnego.
2. Za część przypadającą na mego spółnika, zadłużę spółnika a zakredytuję *Towary* w spółce:
A w chwili odebranego uwiadomienia o sprzedaży,
3. Za czysty dochód mojej części zakredytuję towary w spółce, postąpię zresztą jak wyżej.

TRZECI PRZYPADEK.

Kiedy dyryguję kupnem a osoba nicinteresowana przedaży.

Można utrzymywać Rachunek w dwojaki sposób:

1. Mojej tylko części.
2. Całości i zdać rachunek memu spółnikowi z części na niego przypadającej.

Aby utrzymywać Rachunek z mojej tylko części, można użyć drugiej albo trzeciej metody.

Druga metoda.

1. Za kupno zadłużę Towary w spółce w rękach tego a tego, a zakredytuję Wierzyciela zwyczajnego albo Kasę.
2. Za część przypadającą na mojego spółnika, zadłużę mojego spółnika a zakredytuję Towary w spółce.
3. Za moją część czystego dochodu z przedaży, zadłużę mego korespondenta a zakredytuję towary w spółce i t. d. w końcu balansuję Rachunek przez R. Zyski i Straty.

Uwaga. Trzecia metoda jest najlepszą i jej radzę użyć.

Aby utrzymywać Rachunek z całości, można użyć wszystkich trzech metod.

Pierwsza metoda.

1. Za kupno, zadłużę towary w spółce w rękach N. a zakredytuję Wierzyciela lub Kasę.
2. Za część przypadającą na mojego dłużnika, zadłużę spółnika J/R. bieżący a zakredytuję J/R. w spółce.

3. Za czysty dochód odbierając Rachunek sprzedaży, zadłużyć mego korespondenta, a zakredytuję towary w spółce.
4. Zyski lub straty, zaciagnę do ksiąg, jak to podałem w pierwszej metodzie pierwszego przypadku.

Druga metoda.

1. Za kupno, zadłużyć Towary w spółce a zakredytuję wierzyciela zwyczajnego lub Kassę.
2. Za część na mego spółnika przypadającą, zadłużyć spółnika a zakredytuję Towary.
3. Za czysty dochód z sprzedaży, zadłużyć mego korespondenta a zakredytuję Różnych, to jest: mego spółnika za jego część, Towary w spółce i t. d.

Trzecia metoda.

1. Za kupno, zadłużyć Różnych, to jest mego spółnika za jego część, Towary w spółce i t. d. za moją, a zakredytuję Wierzyiciela zwyczajnego.
2. Za czysty dochód przy odebraniu Rachunku sprzedaży, zadłużyć mego korespondenta, a zakredytuję Różnych: to jest: mego spółnika za jego część, Towary w spółce za moją.

CZWARTY PRZYPADEK.

Kiedymój spółnik zarazem dyryguje kupnem i sprzedażą.

1. Za moją część kupna, zadłużyć N. spółnika M/Rachunek w spółce, a zakredytuję N. współnika.
2. Za moją część dochodu czystego, zadłużyć mego spółnika M/R. b. a zakredytuję spółnika N. M/R. w spółce.

PIĄTY PRZYPADEK.

*Kiedy nasz spółnik trudni się kupnem a ja
przedażą.*

Potrzeba wówczas utrzymywać Rachunki według metody trzeciej.

1. Za moją część kupna, zadłużę Towary w spółce etc., a zakredytuję spółnika.
2. Przy sprzedaży gdy ta była na kredyt, zadłużę kupujących a zakredytuję towary w spółce etc.
3. Za część czystego dochodu mojego spółnika, zadłużę Towary w spółce, a zakredytuję mego spółnika, zbilansuję zaś Rachunek za pomocą R/Zyski i Straty.

SZÓSTY PRZYPADEK.

*Kiedy nasz spółnik trudni się kupnem a
osoba nieinteressowana sprzedażą.*

Za część kupna na mnie przypadającą, zadłużę Towary, a zakredytuję spółnika. Co się tyczy czystego dochodu z sprzedaży, korespondent któremu to było powierzone i który ją uskutečnił, może zdać z niej sprawę w potrójny sposób.

1. Mojemu spółnikowi z całości.
2. Mnie z całości.
3. Każdemu z nas, z części na niego przypadającej.

*I. Jeżeli zdaje sprawę z całości mojemu
Spółnikowi.*

Za moją część czystego dochodu, zadłużę mojego spółnika, a zakredytuję Towary w spółce, etc. bilansuję w końcu Rachunek za pomocą R. Zyski i Straty.

II. Jeżeli zdaje mi Rachunek z całości.

Zadłużam spomnionego korespondenta a kredytuję różnych to jest: mego spółnika za część czystego dochodu na niego przypadającą, Towary w spółce za moją; balansuję R., jak wyżej.

III. Jeżeli zdaje sprawę każdemu z nas z części na niego przypadającą

Za moją część zadłużę wspomnionego korespondenta a zakredytuję Towary w spółce, które potrzeba potem balansować albo zobowiązać przez R. Zyski i Straty.

SIÓDMY PRZYPADEK.***Kiedy osoba nieinteressowana trudni się kupnem i sprzedażą.***

Można utrzymywać Rachunek dwojakim sposobem:

1. Mojej tylko części.
2. Całości, a zdać sprawę mojemu spółnikowi z jego części.

I. Aby utrzymywać rachunek części na mnie tylko przypadającą.

1. Za moją część kupna zakredytuję tego który trudni się kupnem, a zadłużę Towary w spółce w jego rękach.

2. Za moją część czystego dochodu, zadłużę tego który trudni się sprzedażą, a zakredytuję Towary w spółce w jego rękach.

II. Aby utrzymywać Rachunek z całości a zdać sprawę mojemu spółnikowi z jego części.

1. Za kupno zadłużę Różnych to jest: Spółnika za jego część, Towary w spółce: etc. za moją, a zakredytuję korespondenta który się kupnem zajmował.

2. Za czysty dochód z sprzedaży, zadłużę mego korespondenta a zakredytuję różnych to jest: mego Spółnika za jego część, Towary w spółce etc. za moją; balansuję Rachunek za pomocą R. Zyski i Straty.

ÓSMY PRZYPADEK.

Kiedy jeden z naszych korespondentów zajmuje się kupnem a drugi sprzedażą.

Potrzeba utrzymywać Rachunek jak w siódmym przypadku.

DZIEWIĄTY PRZYPADEK.

Kiedy osoba nieinteresowana zajmuje się kupnem, a mój spółnik sprzedażą.

Potrzeba utrzymywać Rachunek Towarów, podług trzeciej metody.

1. Za część kupna na mnie przypadającą zadłużam Towary w spółce, a kredytuję tego który to kupno uskutecznił.

2. Za moją część czystego dochodu z sprzedaży, zadłużam mego Spółnika, a kredytuję Towary w spółce, balansuję nakoniec Rachunek tych towarów za pomocą R. Zyski i Straty.

DZIESIĄTY PRZYPADEK.

Kiedy osoba nieinteresowana zajmuje się kupnem a ja sprzedażą.

Można użyć trzech metod zastosowanych do pierwszego przypadku, z których pierwsza jest najłatwiejsza i najlepsza.

Rachunki trzeciej natury przedmiotów to jest papiery.

Rachunki te służą do utrzymania kontroli wszelkich piśmiennych zobowiązań i są:

1. Rachunki wymiany albo wexlów do zrealizowania.
2. Rentów, czyli papierów długów publicznych.
3. Pieniędzy użytych na assekurację towarów i okrętów.
4. Wexli do spłacenia.
5. Trat i Remess.

I. Rachunek wymiany albo wexlów.

Zadłużamy ten Rachunek za wszystkie wexle które jakim bądź sposobem stają się naszą własnością, lub pod naszą dyрекcją przechodzą, a kredytujemy go za wydane wexle z naszego portfeliu.

Na tym rachunku w Wielkiej Księdze robi się wewnątrz ze strony długu jedna kolumna nadzwyczajna i umieszcza się w niej summy na wexlach wyrażone, a w zwykłej kolumnie summy za nie wydane. Toż samo ze strony wierzytelności, umieszczają się w kolumnie zwyczajnej summy za wexle otrzymane, a w nadzwyczajnej summy na nich wyrażone.

II. Rachunek papierów publicznych.

Zadłuża się ten Rachunek za wszystkie renty, które posiadamy, albo kupujemy, a kredytuje za wszystkie dochody z nich czerpane albo za summy z sprzedaży onych pochodzące.

III. Rachunek pieniędzy użytych na assekurację towarów i okrętów.

Ponieważ w kraju naszym rzadko używa się pieniędzy w tego rodzaju spekulacjach, przeto artykułu tego nie rozwijam.

IV. Wexle do spłacenia.

Kredytujemy ten Rachunek za wszystkie wexle wystawione przez nas na jaki bądź termin, czy to za gotówkę czyli też za inne wexle albo towary w zamian odebrane, a zadłużamy go za wypłaty na terminie za nie uskutecznione.

V. *Traty i Remessy.*

Znajdują się tacy, którzy utrzymują Rachunek wszystkich *trat* i *remess* na nich wystawionych lub remessowanych. Zadłużają tych, którzy na nich trasują, albo tych na Rachunek których trasowanie się odbywa, a kredytują Traty i Remessy; akceptując wexle zadłużają Traty i Remessy a kredytują Kasę przy ich wypłacie.

W chwili ich odebrania, zadłużają Traty i Remessy, a kredytują tych którzy im je remessują lub tego na Rachunek którego zostały remessowane; odbierając wartość na terminie wypłaty, zadłużają kasę a kredytują Traty i Remessy.

Ponieważ w tym Rachunku Traty i Remessy są razem pomniejszane, to wprowadza nieład i czyni tę metodę złą.

Naprzód podwaja pracę, gdyż potrzeba każdy artykuł dwa razy w Dzienniku i w Wielkiej książce zapisać, i za każdym razem obszernie się tłumaczyć.

Powtórę Korespondenci są zadłużani i kredytowani nie w przyzwoitym czasie, czyli inaczej nie na terminie wypłat w którym właściwie uskutecznić się to powinno. Tak dalece, że kiedy chcemy się dowiedzieć jak z nimi stojemy, możemy to uskutecznić z wielkim tylko mozołem i pracą, ponieważ artykuły ich się dotyczące są poprzekładane, i gdy wypada przesłać im ich Rachunek, potrzeba układać artykuły podług terminu wypłat wexlu przez nich trasowanych lub remessowanych, ażebyśmy byli w stanie obliczyć procenta od awansowanych przez nas summ.

Aby tego wszystkiego uniknąć, wypada czekać terminu wypłat Tratów i Remessów i wówczas dopiero, gdy wypłacamy wexel na R/kogoś na nas wystawiony, zadłużać go, a kredytować Kasę. I odbierając summę na remessie wyrażoną zadłużać Kasę a kredytować tego na rzecz którego odbieramy. Tym sposobem wszystkie artykuły Dziennika

będą we właściwym czasie umieszczone. Ta metoda jest najjaśniejsza, najkrótsza na Traty i Remessy na R/drugiego.

Uwaga. Można prócz tego mieć osobny Rachunek na Traty a osobny na Remessy.

Za wexle wystawione na nas w chwili odebrania o tém uwiadomienia, zadłużać będziemy Wystawcę a kredytuwać Traty; płacąc spomniane traty na terminie, zadłużemy Traty a zakredytujemy Kassę; odbierając zaś wexle nam remessowane, zadłużemy Remessy a zakredytujemy tych którzy nam je remessowali; a odbierając wypłatę za nie, zadłużemy Kassę a zakredytujemy Remessy.

Rachunki czwartéj natury przedmiotów, albo szczególne przedmioty.

Te Rachunki służą do utrzymania kontroli szczególnych przedmiotów których jest 5 gatunków.

1. Statki lądowe lub morskie.
2. Domy i grunta.
3. Meble.
4. Akcje rozmaitych stowarzyszeń.
5. Wypłaty albo Jarmarki.

I. Statki lądowe i morskie.

Kiedy kupujemy statki albo ich części, lub gdy je każemy budować, otwieramy Rachunek na każdy statek, lub okręt, zadłużamy go za wszystkie koszta z powodu jego poniesione, a kredytujemy za wynajęcie lub za dochód jakikolwiek z niego czerpany.

Bilansując książki, przenosimy Zyski lub Straty do R. Zyski i Straty, a wartość jego lub części, do R. Balansu zamknięcia jak to wyżej.

II. Domy i grunta.

Używa się tych dwóch Rachunków w taki sam sposób jak R. na statki, to jest: nadaje się Rachunek na każdy dom i na każdą przez nas posiadaną własność gruntową. Zadłuża się go za cenę kupna, wszystkie koszta i reparacje odbyte, a kredytuje się za dochód jaki przynosi z wynajęcia lub innym jakim sposobem.

Bilansując rachunek ten w Wielkiej Księdze przenosimy zysk lub stratę do R. Zyski i Straty a wartość jego zobowiązujemy przez Balans zamknięcia.

III. Meble.

Zadłużamy ten rachunek za meble które posiadamy lub kupujemy; gdy je zaś odprzedajemy, kredytujemy go.

IV. Akcje rozmaitych Towarzystw.

Gdy mamy udział w spekulacjach jakiego towarzystwa przemysłowego lub handlowego, kupujemy akcje, nadajemy Rachunek temu towarzystwu który zadłużamy za kupno akcji, albo części naszego udziału w spekulacjach, a kredytujemy, z zysku czyli części otrzymanej z podziału.

V. Wypłaty albo Jarmarki.

Są miasta w których odbywają się Jarmarki albo Wypłaty jako to: w Lyonie, Frankforcie, Lipsku &c. Negocjanci trasują i remessują wexle na te miasta wypłacalne na tych Jarmarkach.

Osoby trudniące się bankierstwem na te miejsca, mają u siebie Rachunek na każdy Jarmark albo Wypłatę, zadłużają ten Rachunek za wszystkie summy które dają albo

pożyczają korespondentom, z warunkiem onych odebrania na tychże Jarmarkach, za pośrednictwem wexlów od nich otrzymanych, wyrażających Wypłatę czyli Jarmark, w miarę więc jak takowe wexle remessują komukolwiek, albo je sprzedają; kredytują spomniane Jarmarki za dochód otrzymany.

Gdy pożyczamy pieniędzy na Jarmarki, kredytujemy je za sumnę wypożyczoną, a skoro nam w zamian dadzą wexle, zadłużymy Wypłaty czyli Jarmarki za summy na nich wyrażone.

TRZECIA KLASSA.

Obejmująca w sobie Rachun: korespondentów.

Ta klasa składa się z Rachunków osób z którymi prowadzimy interessa, mogą one być rozmaite stosownie do interessów, dadzą się jednak zredukować do 6 następujących:

1. Rachunek bieżący na wzajemne interessa.
2. Rachunek bieżący na szczególne ich interessa.
3. Rachunek bieżący na szczególne nasze interessa.
4. Rachunek spółki na interessa towarzystwa.
5. Rachunek różnych drobnych dłużników.
6. Rachunek różnych drobnych wierzycieli.

I. Rachunek wspólny na wzajemne interessa.

Ten rachunek służy dla osób tegoż samego miejsca gdzie jesteśmy, którym niepotrzebujemy zwykle liczyć listowego, wymiennego, komissowego i innych kosztów ani oni dla nas, gdyż te spekulacje odbywają się prawie zawsze na towary albo inne rzeczy dostarczane wzajemnie i których wypłata stanowi balans Rachunku.

Zadłużamy ten Rachunek za to wszystko co dostarczamy albo za to co od nas oni odbierają, a kredytujemy za to wszystko co odbieramy.

U w a g a.

Z osobami innych miast gdzie mają taką samą jak nasza moneta można podobne powyższym utrzymywać rachunki jeżeli prowadzimy z nimi interessa na ich tylko, Rachunek.

Jeżeli prowadzimy interessa na N/R. straty i zyski na wymianie Tratów i Remessów wzajemnych są dla nas, a my zaś winniśmy komissowe, wymienne, listowe, i inne koszta.

Jeżeli interessa prowadzą się na J/R. wówczas oni powinni ponosić stratę lub zyski, a nam przyznać komissowe, wymienne, listowe i inne koszta jeżeli te mają miejsce.

II. Rachunek bieżący interessów szczególnych drugiego.

Dla korespondentów innych miast albo krajów zagranicznych potrzeba odróżnić Rachunek ich interessów szczególnych, albo które my odbywamy komissowo i na J/R. od naszych Rachunków, z powodu zysków albo strat na listowém, wymienném, procentach i komissowém, obliczając się wzajemnie jak to wyżej powiedzieliśmy.

Azatem Rachunek interessów które prowadzę z Piotrem na J/R. tytułuje się Piotr J/R., rachunek zaś interessów które załatwiam z nim na M/R., nazywam Piotr M/R.

Powinniśmy z wielką uwagą wpisywać artykuły do Dziennika dotyczące się tych Rachunków aby je z sobą nie pomieszać. Ze strony długu korespondenta J/R. umieszczają się summy które on winien za interessa, a ze strony wierzytelności summy jemu od nas się należące.

Kiedy chcemy zamknąć ten Rachunek, zadłużamy go za summy przez nas awansowane, za wymienne od Tratów i remessów i negocjacji za listowe i komissowe, nakoniec bilansujemy go przez nowy Rachunek, albo za pomocą Balansu Zamknięcia.

III. Rachunek bieżący moich interesów i na M/R.

Rachunki które mam z mojami korespondentami tegoż samego kraju, dla moich interesów, i które są tytułowane M/R. mogą się utrzymywać w dwojaki sposób:

1. Z kolumnami nadzwyczajnymi obok już przyjętych na stronie długów i wierzytelności.
2. Z kolumnami zwyczajnymi tylko.

Podług pierwszego sposobu, umieszczają się ze strony długu w kolumnie nadzwyczajnej summy które nasz korespondent odbiera dla nas i za które on nas realnie kredytuje; a w linjach zwyczajnych, summy przez nas na ten przedmiot wydane.

W kolumnie nadzwyczajnej ze strony wierzytelności umieszczają się wydatki przez naszego korespondenta na nasz R/robione i za które on nas realnie zadłuża, a w linjach zwyczajnych summy otrzymane.

Zkąd wypada, że same tylko kolumny nadzwyczajne służą do robienia obrachunku z korespondentem za nasze interesa a które powinny się zgadzać z Rachunkiem przez niego nam przysłanym, to jest kolumna nadzwyczajna, wierzytelności naszych książek, z długiem J/Rachunku, i kolumna nadzwyczajna długu naszych książek, z wierzytelnością J/Rachunku.

Gdy chcemy zamknąć ten Rachunek bilansujemy, na-przód kolumny nadzwyczajne przez nowy Rachunek, albo przez Balans gdy zarazem zamykamy książki, a bilansujemy kolumny nadzwyczajne przez Zyski i Straty.

II. Podług drugiej metody, mamy tylko same kolumny zwyczajne lecz zapisujemy do R. Zyski i Straty, zysk lub stratę na każdym artykule w miarę jak mają miejsce, bilansujemy Rachunek przez nowy Rachunek albo przez Balans jak wyżej; ta metoda najwięcej jest w używaniu.

Rachunki interesów które prowadzimy na nasz rachunek z korespondentami zagranicznymi, pod tytułem M/Rachunek, powinny mieć dwie kolumny nadzwyczajne ze strony długu jedna a druga ze strony wierzytelności, w których umieszczamy w monecie zagranicznej sumę każdego artykułu, ponieważ nasi korespondenci cudzoziemcy, odbierają na nasz Rachunek w swojej monecie. Summa zaś wszystkich artykułów w naszych pieniądzech pisze się w zwyczajnych linjach.

A zatem kiedy wypada obrachować się z nimi to w ich, ale nie w naszej monecie, to trzeba skutecznić.

Gdy zaś chcemy zamknąć ten Rachunek, potrzeba naprzód balansować monetę zagraniczną w kolumnach nadzwyczajnych, redukując na pieniądze polskie przewyżkę podług kursu giełdowego, a to w celu przeniesienia summy całkowitej z téj redukcji do kolumny zwyczajnej. Potém przenosi się to dopełnienie do nowego Rachunku albo do Balansu Zamknięcia, zwyczajne zaś kolumny bilansujemy przez R. Zyski i Straty z powodu zysku lub straty jakie wyniknąć mogą z wymiany.

IV. Mój rachunek w Spółce.

Kiedy prowadzimy interesa w spółce z innym, który się niemi zatrudnia, nadajemy mu rachunek pod tytułem np. Paweł M/Rachunek w Spółce.

Zadłużamy ten Rachunek za wartość i kosztą części przedmiotów na mnie przypadających w przedsięwziętej spekulacji, a kredytujemy go za to co przyniosły po sprzedaży całości. Balansujemy ten Rachunek przez Zyski i Straty.

Rachunek funduszków stowarzyszonych w spółce.

W spółkach albo towarzystwach przemysłowych, otwiera się każdemu ze stowarzyszonych Rachunek funduszu albo kapitału włożonego którego dług służy jedynie na umorzenie kapitału mającego się złożyć a wierzytelność na summy już włożone, a to w celu przekonania się czyli on swoją część złożył lub nie.

Prócz tego rachunku można im jeszcze otworzyć Rachunek bieżący na interessu prowadzone z towarzystwem.

V. Rachunek Różnych dłużników.

Często zdarzają się dłużnicy, bardzo małych summ i na raz jeden, pochodzących z sprzedaży przedmiotów małej wartości lub małej ilości, pożyczki pieniędzy lub innéj rzeczy podobnéj natury, i gdy to nie powtarza się później, nie warto przeto dla takich otwierać Rachunków osobnych, ale je razem umieścić pod jednym Rachunkiem. *Różni Dłużnicy.*

Zadłuża się ten rachunek za wszystkie summy dostarczone tymże drobnym dłużnikom, a kredytuje za wypłatę należących się wartości.

VI. Rachunek Różnych wierzycieli.

Można otworzyć również jeden Rachunek dla wszystkich drobnych wierzycieli, to jest takich, którym się bardzo małe

należą od nas summy i z któremi bardzo rzadko mamy do czynienia pod tytułem *Różni wierzyciele*, kredytuje się ten Rachunek za summy im się należące a w miarę ich wypłat zadłuża się.

Dla łatwiejszego rzeczy pojęcia, powtórzmy w krótkości, wszystkie rachunki i własności im służące, aby je można mieć przytomniejsze pamięci.

- I. Dług *Kapitału* wskazuje to co my winni, a wierzytelność wszystko to co posiadamy.
- II. Dług *Zysków i Strat* obejmuje straty, a wierzytelność *Zyski*.
- III. Dług *Wydatków*, oznacza wydatki zrobione, a wierzytelność co z nich nam się wraca.
- IV. Nic niema ze strony długu *Kommissowego*, a wierzytelność jego, zajmuje komissowe przez nas zyskane.
- V Dług *Assekuracji* oznacza summy stracone, a wierzytelność zyskane *Primes*.
- VI. Dług *Kassy* oznacza odebrane gotowe pieniądze, a wierzytelność wypłacone.
- VII. Dług *Towarów* oznacza kupno czyli ich nabycie, a kredyt, sprzedaż albo ich wyjście z magazynu, i sumę za nie otrzymaną.
- VIII. Dług *R. Wymiany* oznacza wexle nabyte do naszej dyspozycji, a wierzytelność wexle wychodzące.
- IX. Dług *Rachunków Papierów publicznych*, oznacza summy wydane na ich nabycie, a wierzytelność dochód czyli procent od nich pobrany.
- X. Dług *Wexlów do spłacenia* oznacza wexle przez nas lub kogo innego na nas wydane, a wierzytelność wexle zaspokojone czyli wypłacone.
- XI. Dług, domów, gruntów, statków &c. wszystkich innych rodzajów, przedmiotów tym podobnych ozna-

cza sumnę za którą zostały nabyte, a wierzytelność co one nam przyniosły.

XII. Dług *Rachunków Osób*, obejmuje wszystko co te osoby nam są winne, a wierzytelność co się im od nas należy.

XIII. Dług *Różnych dłużników*, oznacza drobne długi nam się należące, a wierzytelność summy spłacone.

XIV. Dług *Różnych wierzycieli*, oznacza drobne wierzytelności u nas a wierzytelność summy przez nas wypłacone tymże wierzycielom.

O rozpoczęciu na nowo utrzymywania ksiąg żek po ich poprzedniém zamknięciu.

47. Z początkiem nowego roku przystąpił Walenty z Warszawy do spółki ze mną w handlowych spekulacjach i wniósł natychmiast zaraz podług dobrowolnej umowy przedmioty następujące które za gotowe od niego pieniądze przyjąłem.

50 Oxeft: rummu jamajka po 1500 zł, Oxeft razem	75000
15 Beczek wina Węgierskiego starego po 2000	
złp. beczka	30000
12 Centarów kawy po 200 złp. centnar . .	2400
200 Głów cukru po 30 złp. głowa	6000
<hr/>	
W towarach złp. . .	113,100